

Date: 5th June-2026

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMIDA PROFESSOR-O'QITUVCHILAR
MOTIVATSIYASINI OSHIRISHGA YO'NALTIRILGAN ISLOHOTLARNING
BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Abdullayeva Maftuna Baxodir qizi

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi

Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti

2-kurs tayanch doktoranti

maftunabd99@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan islohotlarning boshqaruv samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda motivatsiyaning nazariy asoslari, uning boshqaruv tizimidagi o'rni, shuningdek, so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlarning pedagogik faoliyat samaradorligiga ta'siri yoritilgan. Muallif tomonidan motivatsiyaning boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: motivatsiya, oliy ta'lim, boshqaruv samaradorligi, professor-o'qituvchi, rag'batlantirish, islohotlar, pedagogik faoliyat

Kirish

Zamonaviy globallashtirish sharoitida oliy ta'lim tizimi har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida strategik ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Mazkur jarayonda professor-o'qituvchilarning kasbiy faoliyati va ularning motivatsiyasi alohida o'rin tutadi. Chunki pedagoglarning ishga bo'lgan qiziqishi, mas'uliyati va tashabbuskorligi ta'lim jarayonining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, motivatsiyaning boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish oliy ta'lim muassasalarida samarali boshqaruvni tashkil etishning muhim sharti hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, oliy ta'lim muassasalariga akademik va boshqaruv mustaqilligini berish, professor-o'qituvchilarning mehnatini rag'batlantirish, ularning ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi chora-tadbirlar tizimli ravishda amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar natijasida pedagoglarning motivatsiyasi oshib, ularning kasbiy faoliyatida ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda.

Motivatsiyaning nazariy asoslari va boshqaruvdagi o'rni

Motivatsiya tushunchasi psixologiya va menejment fanlarida keng o'rganilgan bo'lib, u shaxsni muayyan faoliyatga undovchi ichki va tashqi omillar majmuasi sifatida talqin etiladi. Motivatsiya shaxsning ehtiyojlari, qiziqishlari, qadriyatlarini va maqsadlarini bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning faoliyat samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Date: 5th June-2026

Ilmiy adabiyotlarda motivatsiyaning turli nazariyalari mavjud bo'lib, ular orasida A. Maslou[1], F. Gertsberg[2], D. Makklelland[3] kabi olimlarning ishlari alohida ahamiyatga ega. Ushbu nazariyalarga ko'ra, shaxsning ehtiyojlari qondirilgan sari uning yuqori darajadagi faoliyatga intilishi kuchayadi. Ayniqsa, ichki motivatsiya – ya'ni shaxsning o'zini rivojlantirishga bo'lgan intilishi pedagogik faoliyatda muhim o'rin tutadi.

Oliy ta'lim tizimida motivatsiya boshqaruv samaradorligini ta'minlovchi asosiy mexanizmlardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Chunki motivatsiyalangan pedagog:

- dars jarayoniga innovatsion yondashadi;
- talabalarning bilim darajasini oshirishga intiladi;
- ilmiy faoliyat bilan faol shug'ullanadi;
- tashkilot rivojiga hissa qo'shadi.

Shu sababli, motivatsiyaning boshqarish tizimi oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvning ajralmas qismi hisoblanadi..

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmuni

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar professor-o'qituvchilar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ushbu islohotlar bir nechta asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda.

Birinchidan, pedagoglarning moddiy rag'batlantirilishini kuchaytirish bo'yicha sezilarli ishlar amalga oshirildi. Ish haqi tizimining bosqichma-bosqich oshirilishi, qo'shimcha mukofot va ustamalar joriy etilishi pedagoglarning mehnatiga nisbatan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirdi.

Ikkinchidan, professor-o'qituvchilarning ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash tizimi takomillashtirildi. Ilmiy grantlar, xalqaro loyihalarda ishtirok etish imkoniyatlari, xorijiy stajirovkalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga keng yo'l ochib bermoqda.

Uchinchidan, ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali pedagoglarning ijodiy faolligini oshirishga erishilmoqda. Bu esa o'z navbatida ichki motivatsiyaning kuchayishiga olib keladi.

Motivatsiyaning oshirish islohotlarining boshqaruv samaradorligiga ta'siri

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan islohotlar boshqaruv samaradorligiga bevosita va bilvosita ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu ta'sirni bir necha asosiy yo'nalishlarda ko'rish mumkin.

Avvalo, motivatsiya darajasining oshishi pedagoglarning kasbiy faolligini sezilarli darajada kuchaytiradi. Motivatsiyalangan professor-o'qituvchi o'z faoliyatiga mas'uliyat bilan yondashadi, dars jarayoniga puxta tayyorgarlik ko'radi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashga intiladi. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga olib keladi.

Ikkinchidan, motivatsiyaning yuqori darajasi ilmiy faoliyat samaradorligini oshiradi. Professor-o'qituvchilarning ilmiy maqolalar chop etishi, grantlarda ishtirok etishi va innovatsion loyihalarni amalga oshirishi boshqaruv tizimining natijadorligini oshiruvchi muhim ko'rsatkichlardan hisoblanadi. Shu jihatdan, ilmiy faoliyatni rag'batlantirish boshqaruv samaradorligining muhim tarkibiy qismi sifatida qoraladi.

Uchinchidan, motivatsiya boshqaruv tizimida ijobiy psixologik muhitni shakllantiradi. Jamoada o'zaro hurmat, hamkorlik va qo'llab-quvvatlash muhiti mavjud

Date: 5th June-2026

bo'lgan taqdirda, pedagoglar o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladi. Bu esa jamoaviy ishlash samaradorligini oshiradi hamda tashkilotning umumiy natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, motivatsiyani boshqarish mexanizmlarining joriy etilishi rahbarlik faoliyatini ham takomillashtiradi. Zamonaviy rahbar pedagoglarning ehtiyojlarini inobatga olgan holda differensial yondashuvni qo'llaydi, ularning faoliyatini adolatli baholaydi va rag'batlantiradi. Natijada boshqaruv tizimi yanada samarali va shaffof bo'lib boradi.

Motivatsiyani boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari

Oliy ta'lim tizimida motivatsiyani boshqarish samaradorligini yanada oshirish uchun bir qator ilmiy asoslangan takliflarni ilgari surish mumkin.

Birinchidan, motivatsiya darajasini muntazam diagnostika qilish tizimini joriy etish zarur. Bu orqali pedagoglarning ehtiyojlari, muammolari va motivatsion omillari aniqlanadi hamda ular asosida individual yondashuv ishlab chiqiladi.

Ikkinchidan, rag'batlantirish tizimini takomillashtirish lozim. Moddiy rag'bat bilan bir qatorda ma'naviy rag'batlantirish usullarini keng qo'llash, pedagoglarning yutuqlarini e'tirof etish va ommaviy rag'batlantirish mexanizmlarini rivojlantirish muhimdir.

Uchinchidan, kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish talab etiladi. Professor-o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari, xalqaro tajriba almashish dasturlari hamda ilmiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash tizimi yanada rivojlantirilishi zarur.

To'rtinchidan, zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, KPI (asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari) tizimini takomillashtirish, raqamli monitoring vositalaridan foydalanish hamda feedback mexanizmlarini kuchaytirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish mumkin.

Beshinchidan, motivatsion muhitni shakllantirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Ijobiy psixologik iqlim, ochiq muloqot va qo'llab-quvvatlovchi boshqaruv uslubi pedagoglarning ishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston oliy ta'lim tizimida professor-o'qituvchilar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan islohotlar boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Motivatsiya darajasining yuqori bo'lishi pedagoglarning kasbiy faoliyatini faollashtiradi, ta'lim sifatini yaxshilaydi hamda ilmiy salohiyatni rivojlantiradi.

Amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida oliy ta'lim tizimida ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Biroq motivatsiyani boshqarish mexanizmlarini yanada takomillashtirish, individual yondashuvni kuchaytirish hamda zamonaviy boshqaruv usullarini keng joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Maslow, A. H. Motivation and personality (3rd ed.). 1987.
2. Herzberg, F. Work and the nature of man. 2017.
3. Deci, E. L., Ryan, R. M. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. 2020.
4. Robbins, S. P., Judge, T. A. Organizational behavior. 2022.

